

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

*Проект*

**ЗАТВЕРДЖЕНО**  
Рішенням методичної ради  
Сумського національного  
аграрного університету,  
протокол від \_\_\_\_\_ 2020 р. № \_\_\_\_\_

Введено в дію наказом ректора  
№ \_\_\_\_\_ від \_\_\_\_\_ 2020 року

**ПОЛОЖЕННЯ**  
**щодо протидії булінгу (цькуванню)**  
**у Сумському національному аграрному університеті**

**Суми – 2020 р.**

**Положення щодо протидії булінгу (цькуванню) у Сумському національному аграрному університеті / Уклад. : В.М. Жмайлов, Зінченко С.В., Верещагіна Д.В., Суми: СНАУ, 2020. 8 с.**

У Положенні щодо протидії булінгу (цькуванню) у Сумському національному аграрному університеті розглянуто організацію роботи щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню); своєчасне реагування на виявлені або встановлені факти боулінгу; моніторинг дотримання положення про попередження і боротьбу із боулінгом; форми та ознаки булінгу, основні функції та напрямки щодо протидії булінгу.

Укладачі:

Жмайлов В.М. – проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи, к.е.н., професор;

Зінченко С.В. – завідувач відділу з організації виховної роботи зі студентами;

Верещагіна Д.В. – практичний психолог відділу з організації виховної роботи зі студентами;

## **1. Загальні положення**

1.1. Це Положення регламентує організацію роботи щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) у Сумському національному аграрному університеті (далі СНАУ) та розроблено у відповідності до чинного законодавства України, зокрема, Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії боулінгу (цькуванню)» та відповідних нормативно-розпорядчих документів Міністерства освіти і науки України.

1.2. Основною метою щодо протидії булінгу є психологічне, фізичне, економічне забезпечення та підвищення ефективності освітнього процесу, формування негативного ставлення до булінгу, захист психологічного здоров'я і соціального благополуччя усіх його учасників: здобувачів вищої освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників.

1.3. Головними завданнями є:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти, отримувачів освітніх послуг, співробітників університету з поняттям булінгу, його видами та проявами;
- навчання конструктивним формам спілкування, поведінкових реакцій;
- зняття деструктивних елементів у поведінці; творче вирішення конфліктних ситуацій;
- усвідомлення і прийняття індивідуальних відмінностей;
- розвиток адекватного рівня самооцінки й самоконтролю;
- формування навичок саморегуляції, внутрішніх афективних процесів та емоційної адекватності у контактах студентів з навколишнім світом;
- підвищення рівня самосвідомості здобувачів вищої освіти, отримувачів освітніх послуг, співробітників університету, встановлення зв'язку із власним внутрішнім «я» та один з одним;
- вміння вільно висловлювати власні почуття.

## 2. Форми та ознаки булінгу

*Булінг* – це агресивна і вкрай неприємна поведінка однієї людини або групи людей по відношенню до іншої людини, що супроводжується постійним фізичним і психологічним впливом.

### 2.1. Визначаються наступні форми булінгу:

- фізичний булінг – умисні поштовхи, удари, стусани, побої, нанесення інших тілесних ушкоджень, різного виду знуцання, образливі жести або дії, пошкодження особистих речей та інші дії з майном (крадіжка, грабіж, ховання особистих речей жертви), фізичні приниження та ін.;

- сексуальний булінг – означає дії сексуального характеру, важко розпізнається, жертва сексуального булінгу панічно боїться розповісти про це іншим особам, замикається у собі, категорично відмовляється надавати будь-яку інформацію, може вчиняти спроби суїциду;

- психологічний булінг – насильство, пов'язане з дією на психіку, що завдає психологічного травмування шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно заподіюється емоційна невпевненість жертви. Психологічний булінг поділяється на: вербальний булінг – образливе ім'я, з яким постійно звертаються до жертви, обзивання, поширення образливих чуток, словесне приниження, бойкот та ігнорування, залякування, використання агресивних жестів та інтонацій голосу для примушування жертви до здійснення певних дій, систематичні кепкування з будь-якого приводу; кібербулінг – новітній спосіб знуцання з використанням електронних засобів комунікації, який включає приниження та цькування за допомогою мобільних телефонів, гаджетів, Інтернету.

### 2.2. Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

- систематичність (повторюваність) діяння;  
- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);

- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога,

підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

### **3. Основні напрямки протидії булінгу**

3.1. Цькування здобувачів вищої освіти, отримувачів освітніх послуг, співробітників університету з боку оточуючого соціального середовища, так званий булінг, сьогодні одна з найбільш поширених проблем освітніх організацій, яка істотно збільшує ризик суїциду серед молоді; призводить до ескалації агресії і насильства в колективі, зниження успішності, емоційних і невротичних проблем. Профілактика булінгу передбачає роботу за наступними напрямками:

- ознайомлення професорсько-викладацького складу з особливостями поширення масових негативних явищ серед здобувачів вищої освіти та загальноприйнятими у світі поняттями «булінг», «третирування», «цькування» з огляду на розуміння проблеми насильства над здобувачами вищої освіти, отримувачами освітніх послуг, співробітниками університету, та його видами (висвітлення матеріалів на засіданнях кафедри, кураторських годинах);

- просвітницька робота фахівців психологічної служби серед молоді щодо попередження насильства з використанням основних форм просвітницької роботи, а саме: лекційної роботи, міні-лекцій, круглих столів, бесід, диспутів, годин відкритих думок, усних журналів, кінолекторіїв, організації конкурсів, фестивалів, акцій, створення клубів із правових знань, організації на базі навчального закладу консультативних пунктів, де всі учасники освітнього процесу можуть отримати консультації практичного психолога, де можна провести зустрічі з працівниками правоохоронних органів;

- формування правосвідомості і правової поведінки здобувачів вищої освіти, отримувачів освітніх послуг, співробітників університету,

відповідальності за своє життя, розвиток активності, самостійності, творчості здобувачів вищої освіти, створення умов для самореалізації особистості;

- формування у викладачів навичок ідентифікації насильства як у своїй поведінці, так і в поведінці здобувачів вищої освіти, отримувачів освітніх послуг, співробітників університету з метою формування умінь відокремлювати існуючу проблему;

- створення в університеті умов недопущення булінгу та відповідного середовища для профілактики та боротьби з негативними соціальними та психологічними наслідками цього явища;

- зміцнення захисних сил особистості та організму в протистоянні цькуванню як для умовно здорових студентів, так і для тих, які вже мають соматичну або психічну патологію;

- проведення бесід зі здобувачами вищої освіти з метою профілактики булінгу, виступи провідних спеціалістів у системі профілактичної роботи щодо подолання різноманітних форм агресивної поведінки серед підлітків.

### 3.2. Основними функціями щодо протидії булінгу є:

- діагностика – соціальне і психологічне вивчення здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників, моніторинг соціальних процесів та психічного розвитку окремих студентів, визначення причин, що ускладнюють особистісний розвиток, навчання та взаємини в колективі;

- корекція – здійснення психолого-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психічному та особистісному розвитку і поведінці, подолання різних форм девіантної поведінки (у разі недостатності психопрфілактичної роботи та за умови необхідності, своєчасності та ефективності застосування методів психокорекції та загальної психотерапії);

- реабілітація – надання психолого-педагогічної допомоги студентам, які перебувають у кризовій життєвій ситуації, з метою адаптації їх до умов навчання та соціального середовища;

- профілактика – своєчасне попередження відхилень у психічному та особистісному розвитку, міжособистісних стосунках, запобігання

конфліктним ситуаціям в освітньому процесі, попередження наркоманії, алкоголізму, суїцидів, расової і соціальної нетерпимості, аморальному способу життя та ін.;

- психологічна просвіта – підвищення психологічної культури здобувачів вищої освіти, викладачів та співробітників університету.

3.3. Організація тематичних акцій та кураторських годин, які присвячені: здоров'ю, здоровому способу, особистісному розвитку, міжособистісному спілкуванню з метою попередження ситуацій булінгу.

3.4. Запровадження методу кейс-стаді (ситуаційного методу) в цілях антибулінгової роботи. Приклад: викладач пропонує студентам кейси з випадками булінгу. Завдання полягає в тому, щоб студенти у групах написали кращу кінцівку наданих сценаріїв. Виконана робота оцінюється викладачем та одногрупниками за такими критеріями: вираження емпатії до жертви булінгу у сценарії; запропоновані стратегії для реагування на інцидент; визначені ресурси для допомоги та підтримки особи; надання реалістичних стратегій для допомоги створити середовище, яке приймає та поважає відмінності.

3.5. Виховання здобувачів освіти здійснюють відповідно до принципів науковості, системності, наступності, природовідповідності та зв'язку з реальним життям.

#### **4. Своєчасне реагування на виявлені або встановлені факти булінгу**

4.1. Якщо здобувач вищої освіти, отримувач освітніх послуг, співробітник університету став свідком булінгу, то він має повідомити проректора з науково-педагогічної та навчальної роботи, завідувача відділу з організації виховної роботи зі студентами або ж психологічну службу СНАУ, незалежно від того, чи покаржилась йому жертва булінгу чи ні.

4.2. Після отримання звернення здобувача вищої освіти, отримувача освітніх послуг, співробітника університету, відповідна особа або орган

інформує проректора з науково-педагогічної та навчальної роботи у письмовій формі про випадок булінгу.

4.3. Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи розглядає звернення та призначає комісію за фактом вчинення булінгу для з'ясування усіх обставин події.

4.4. У разі необхідності Комісія може запитувати додаткову інформацію, а також звертатися за консультацією та/або інформацією до працівників СНАУ, які є незацікавленими особами у ситуації булінгу.

4.5. До складу комісії можуть входити психологи, батьки потерпілого та «булера», керівник закладу освіти та інші зацікавлені особи.

4.6. У разі, якщо скарга щодо виявлення булінгу стосується неповнолітньої особи, Комісія обов'язково проводить зустрічі з батьками (законними представниками) неповнолітньої особи.

4.7. Якщо комісія визнала, що це був булінг, а не одноразовий конфлікт, то ректор університету зобов'язаний повідомити уповноважені підрозділи Національної поліції України та Службу у справах дітей.

4.8. Якщо комісія не встановила факт булінгу, а потерпіла сторона не згодна з даним рішенням, то потерпілий може безпосередньо звернутись до підрозділів Національної поліції України.

## **РОЗРОБНИКИ:**

Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи \_\_\_\_\_ В.М. Жмайлов

Завідувач відділу з організації виховної роботи зі студентами \_\_\_\_\_ С.В. Зінченко

Практичний психолог відділу з організації виховної роботи зі студентами \_\_\_\_\_ Д.В. Верещагіна

## **ПОГОДЖЕНО:**

Начальник юридичного відділу \_\_\_\_\_ Д.С. Галицька



**ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЩО  
РЕГУЛЮЮТЬ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ**

1. Конституція України
2. Закон України «Про освіту»
3. Закон «Про вищу освіту»
4. Закон України від 18.12.2018 р № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»
5. Конвенція ООН про права дитини (ратифіковано 27 лютого 1991 року).
6. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182 Міжнародної організації праці (ратифіковано 5 жовтня 2000 року).
7. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (ратифіковано 20 червня 2012 року).
8. Рекомендація CM/Rec (2009) 10 Комітету міністрів Ради Європи про викоренення всіх форм насильства щодо дітей.
9. Сімейний Кодекс України.
10. Кримінальний процесуальний Кодекс України.
11. Кримінально-виконавчий Кодекс України.
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
13. Закон України від 24 січня 1995 року №20/95 – ВР «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (зі змінами)
14. Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III «Про охорону дитинства» (зі змінами).
15. Закон України від 7 грудня 2017 року №2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству.
16. Спільний наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України,

Міністерства охорони здоров'я України від 19 серпня 2014 року №564/836/945/577 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10 вересня 2014 року за № 1105/25882.

17. Спільний наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 7 вересня 2009 року №3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї».

18. Лист Міністерства освіти і науки України 18.05.2018 № 1/11-5480 «Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству».

**ПЛАН ЗАХОДІВ**  
**із запобігання та протидії булінгу (цькування) у**  
**Сумському національному аграрному університеті**

№ з/п	Назва заходу	Термін виконання	Відповідальний
1.	Організація та проведення засідань з кураторами академічних груп для обговорення методів протидії та проявам насильства в студентському середовищі	Протягом року	Психологічна служба СНАУ, куратори
2.	Діагностика психічного стану студентів та психологічного мікроклімату в групі студентів	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
3.	Кураторські години «Що таке булінг?», «Протидія булінгу», «Вплив булінгу на особистість»	Протягом року	Психологічна служба СНАУ, куратори
4.	Організація та проведення тренінгового заняття «Скажи разом з нами «Ні!» булінгу!»	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
5.	Проведення акції «Стоп боулінг!»	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
6.	Проведення заходів приурочених до Міжнародного дня протидії булінгу.	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
7.	Довести до відома студентів, викладачів, працівників університету, батьків та інших учасників освітнього процесу щодо їх обов'язку повідомляти керівника закладу про випадки булінгу (цькування), учасниками або свідками якого вони стали	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
8.	Психологічні консультації, розробка рекомендацій, створення «Скриньки довіри», організація семінарів із залученням представників правоохоронних органів, служб соціального захисту, медичних установ та інших зацікавлених організацій	Протягом року	Психологічна служба СНАУ

9.	Створення інформаційних куточків для студентів, викладачів та працівників університету із переліком організацій, до яких протягом року можна звернутися у ситуації насилля та правопорушень	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
10.	Онлайн вебіари, психологічні консилиуми, онлайн анкетування тощо	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
11.	Проект «Моя історія про булінг», «Життя без насильства»	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
12.	Кінолекторії – перегляд фільмів, в яких підіймається проблема попередження та протидії булінгу	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
13.	Анонімне анкетування студентів та викладачів щодо проявів насильства (втому числі і психологічного) в університеті і за його межами	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
14.	Профілактичні бесіди про попередження булінгу (цькування), жорстокого поведіння та насильства в студентському середовищі, вдома і громадських місцях.	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
15.	Моніторинг психологічного мікроклімату та особливостей міжособистісного спілкування студентів у групах та гуртожитку	Протягом року	Психологічна служба СНАУ
16.	Психологічний супровід студентів, які вчинили булінг (цькування), насильство, стали його свідками, або постраждали від булінгу	Протягом року	Психологічна служба СНАУ

**Практичний психолог відділу з організації виховної роботи зі студентами**

**Д.В. Верещагіна**